

atten? Schaamt
Uw moeite
gij: Inderdaad,
hoogst, maar
der die samen-
it dat is maar
i dat is „maar
i dit zegt, nu,
mensen,
angemerkt als
en, doch aldus
statie) is het-
de coetus der
mat van aan-
en, een remon-
vergadering tot
coetus, waar-
zelen wij dus
niet die welke
oren, doch die
aar) door het
en Geest van
den Heiligen
gij juist zoo
ook van dit
hting van uw
Christus, het
at Christus
uwt en naar
ervan, dat Hij
ch de schapen
den wil ver-
zijnde, nu ook
ods vergader-
n haar onder-
rd de zonden
, volg Calvijn,
stelt (onzicht-
doet om als
ls hij spreken
ankondigt dat
maar veeleer
eld niets ver-
neene woord,
der kerk wil
htbare kerk”.
ANG IS TOT
T IN HAAR
ofoorts tot de
UTEN HAAR
NDEN VER-
LIGHEID, om
te paragrafen
a diens der
ven worden,
K. KERK. Zoo
elend, en den
uw blijft aan
vat God heeft
wie God een
kerk, waarin
es wil gebrui-
voortgaan, en
ogst te doen

rucht niet in
Reformatie”,
geworden. Er
weggevoegd,
sie en refon-
en. En voorts
erd en gepo-
oorden en in-
te ontroering,
e maken voor
t misverstand
zake de kerk
over dat ambt
kan dat ambt
en — en had
men onder-
waarheid, dat
dragen krijgt,
bt zelf nim-
t is: roeping,
God van alle
n: ik doe zelf
ijn bekwaam-
te luisteren
iknechten be-
radicale ont-
poot, de oot-
t, roeping en
er geloovigen,
hij weet ook
ndeel, hij be-
ebben geschat
rd.

in het ambt
en preek b.v.,
overschatten,
aan bij voor-
doet met de
tsche synode,
met haar be-
delingen, ge-

maten aan het Woord en gewaarmerkt (van uur tot uur) door het Woord, kan ik niet overschatten, want ik hoor en zie dan mijn God, door Zijn gezant, leeraar, ouderling, diaken tot mij komend en aanbevelend, plaatselijk, en ook in het kerkverband. En als er gedoopt wordt, of avondmaal gevierd, dan kan ik nooit blij genoeg zijn, vanwege dien doop b.v. als verzegeling, niet van een gespeculeerde genade inwendig volbracht, maar van beloften, rechtsgeldig gesproken met eisch van geloof en bekeering tot mijn dood toe.

Wanneer ik in dit verband de jaren, waarin dit blad groeide en zijn strijd voerde, overzie, dank ik den Heere, dat Hij het gebruikt heeft om te doorbreken zoveel magere dilemma's waarin de profetie tenslotte dood moest loopen, en de kerk haar moeder-eere, ja niet minder God Zijn Vaderglorie, in de erkentenis door het vrome volk uiteindelijk zou verliezen. En als ik daarbij bedenk, dat dit jubileum valt in een tijd, waarin „Rome” weer machtig wordt en in dagen, waarin een Chr. Geref. synode reden aanwezig acht om met dat gevaar zich bijzonder bezig te houden, weet ik ook, dat alleen in de lijn, waarin dit blad zich steeds meer bewegen mocht, de antithese met Rome werkelijk kan worden gehandhaafd. Wie in zijn profetie niet verder komt, dan het verwijt, dat Rome „overschat” speelt Rome in de kaart — want hij begint met de tegenstelling met Rome te relativiseren. Over- en onderschatting liggen immers met de goede „schatting” op één lijn; men wijst slechts af wat op die lijn een beetje te hoog klimt, of te laag blijft, doch handhaaft de eene lijn en doet de diepere gemeenschap met de ketterij. Wie slechts zoo tegen Rome vecht, plaatst zichzelf met den

rug tegen den muur; hij moet het sterke, stralende spreken over de kerk aan Rome over laten en uit angst van Roomsche te zijn, durft hij over de kerk nog slechts te fluisteren. Straks grijpt dan Rome hem naar de keel en wurgt ook dat laatste geluid of noopt den tegenstander om op het „sacramentele” vlak van Rome zelf over te komen (sacramentalisme). Maar wie weer met Calvijn het aandurft schriftuurlijk te roemen over de kerk en haar ambtelijke diensten, kan ook met hem die afgodische kerk in het aangezicht weerstaan. Hij weet weer, dat de tegenstelling niet ligt tusschen: een beetje meer en een beetje minder, wat hooger en wat lager, wat heeter of wat lauwer, maar tusschen: WAAR en VALSCH. DIE beide kan ik inzake de kerk pas uitspreken, wanneer ik eerst zelf van haar roemend als Gods werk durf spreken. Dan kan ik Rome aan, en den dooper, en den sacramentalist. En den barthiaan, die dezen „durf” hoogmoed noemt — daarin nog te vaak bijgevalen door mijn naaste broeders — en dus er niets van verstaat.

Dan weet ik ook, dat ik wel, bij een jubileum, en elke week, dit „blad” kan overschatten, zijn redacteurs en scribenten, maar nimmer de genade, die ons de Heere heeft willen bewijzen, toen Hij ons juist ook door dit instrument weer leerde de prachtige uitdrukking „in den schoot der kerk” niet aan Rome prijs te geven, maar tegen Rome, met Calvijn, te verdedigen.

Immers, in den schoot der ware moederkerk (Gal. 4:26) doet mij rust vinden aan ZIJN boezem mijn hemelsche Vader. Door Jezus Christus, den grooten, gansch eenigen Herder der schapen, Die daar werkt, soeverein, met de kracht van Zijn Heiligen Geest.

Utrecht.

H. J. SCHILDER.

„De Reformatie” en de vrijmaking

Voor ik iets over „De Reformatie” schrijf wil ik het eerst hebben over de Vrijmaking. Want ik meen, dat de betekenis van „De Reformatie” pas recht gezien wordt in het licht der Vrijmaking. Nu kunnen wij over deze laatste op tweeërlei wijze spreken en schrijven. Wij kunnen het hebben over de „acte van trouw” in het werk der vrijmaking betoond en aantoonen, dat hetgeen wij deden niets anders was dan een trouw blijven aan den Heere en aan Zijn Woord en aan Zijn kerkvergaderend werk in ons vaderland, dus niets anders dan een betoon van geloofsgehoorzaamheid aan Hem. Die ons gebouwd heeft op het fundament van de apostelen en profeten. Dan komen de stukken: op tafel, het bewijsmateriaal, dat wij in het werk der vrijmaking niet veranderd zijn, en ons gehouden hebben aan de aloude kerkelijke papieren, en deze door Zijn genade zoo hoog geëerd hebben, dat wij, ziende op het gebod en blind voor de toekomst, er naar gedaan hebben, toen wij een keuze moesten doen, niet wetende, waarheen de Heere ons leiden zou. Zoo heeft elke „vrijmaking” haar zaaksgerechtigheid, haar apologie voor God en mensen. En zulk een apologie is zeer belangrijk, want zij beslist over de vraag van gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid, van trouw of eigenwilligheid, van reformatie of revolutie. Zoo gaf Petrus reeds op het Pinksterfeest de eerste apologie (Hand. 2:37—39), dat zij daar het oude kerkfront waren met de oude papieren: „Want u komt de belofte toe en uwen kinderen”.

Maar wij kunnen ook over de Vrijmaking spreken, hoe wij daarin tot gehoorzaamheid geleid zijn door den Heere. Hoe Hij ons getrokken heeft, en gezet op den weg van Zijn kerk en van de samenvergadering dezer kerk. Reeds meermalen is de opmerking gemaakt, dat niemand onzer eenzelfde weg is gegaan, dat niemand een program had, dat ieder zijn eigen strijd en moeite heeft gehad om gehoorzaam te worden en den weg te zien, dien hij bewandelen moest. Er kwamen dan ook eersten en laatsten. Dat is reeds een bewijs, dat het werk der vrijmaking geen „planmatige actie” is geweest onder leiding van Prof. Schilder, met het doel een bepaalde reformatie te „beginnen”, welke dan reeds jarenlang zou zijn voorbereid door „De Reformatie”, en dat wij in de Vrijmaking met een „m e n s c h e n w e r k” zouden te doen hebben, zooals men gesuggereerd heeft. („Zij wilden er uit” zegt men hier in Amersfoort nog altijd.) „De Reformatie” zou een „Schilder-fractie in de kerk gevormd hebben, om de „ideeën van Schilder” tot heerschappij te brengen, en toen dat niet lukte, zijn ze onder zijn auspiciën tot vrijmaking overgegaan, de eenheid der kerk verbrekende. Jawel, maar toen de dag kwam, waarop „de teerling was geworpen”, en leeruitspraken en afzettingen ook de crisis brachten in de studeerkamer der pastorieën, toen bleek, dat er heelemaal geen „Schilder-fractie” was, want velen, die hem liefhadden om zijns werks wil, veranderden van vrienden in tegenstanders, en lieten hem staan, toen hij worstelde voor de rechten en vrijheden der kerk, voor haar belijdenis en kerkregering. Zij kenden hem niet meer, toen het bleek, dat hij geen „ideeën” had, maar de kerkelijke papieren serieus nam. Er was geen „stafkwartier”, om een uitdrukking van Ds J. H. Velema te gebruiken, als deze schrijft over de Doelantie. Er was in het crisisuur der Gereformeerde Kerken niets, geen „Reformatie”, geen „K. S.”. Daar waren alleen leerbeslissingen en vonnissen. En

er moest een keus worden gedaan. De zware woorden van „kerkelijke muiterij” waren gesproken. En Dr Ridderbos had reeds geschreven: „Eer verdorpe Uw rechterhand, dan dat gij daarmee de Acte van Vrijmaking zoudt ondoelkenen”. Het ging om een absolute keus. En zoo verliep de Vrijmaking, zooals elke „vrijmaking” verloopt, de persoonlijke geloofsworsteling om de goede keus te doen, om te blijven op den weg van Christus, de persoonlijke geloofsstrijd, waar onze handteekening staan zou, onder de Acte van vrijmaking, of onder den kerkelijken bul, waarmee Prof. Schilder en Prof. Greijdanus waren geëxcommuniceerd, want onder één van die zonden zij komen te staan, en zeker voor de oogen van God en Zijn Christus. Ik zeg dan ook, dat wij tot vrijmaking geleid zijn door den Heere. Hij heeft onze oogen geopend voor wat er werkelijk ging gebeuren. En tot vrijmaking geleid worden is geen gemakkelijke zaak geweest. Het was geen weg voor het „vlesch”. Een krachtdadige bekeering is een groote weldaad. Maar hij, die krachtdadig getrokken wordt uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht, gaat een moeilijken weg. Immers hoever was hij reeds door de duisternis bevangen? En een reformatie is een groote gave Gods, maar zij, die er op gezet worden, gaan een zwaren gang. Alles te verleen, om zóó alles te gewinnen. Ik zeide reeds, dat er eersten en laatsten waren. Eersten, die zonder wetteling kozen, die simpel neen zeiden, toen zij gedwongen werden te buigen voor een nieuwe hiërarchie. Er waren laatsten, die aarzelden, die trachten de crisis te ontloopen, die nog een uitweg zochten, en die „krachtdadig” op den weg der gehoorzaamheid gezet moesten worden.

Ik wil nu een fragment beschrijven uit de geschiedenis der vrijmaking te Amersfoort. Een fragment om te laten zien hoe de Heere mij de oogen opende, en mij tot een beslissing dreef. Ik doe dat alleen om den lof des Heeren te vertellen. Wij hadden in Amersfoort, hoewel de beslissingen reeds gevallen waren, de eisch tot conformeren was gesteld, en velen in den lande zich reeds hadden vrijgemaakt, een zgn. „Godsvrede”. Deze „Godsvrede” was op den kerkeraad aanvaard met het oog op den nood des tijds — de onvergetelijke hongerwinter van 1944—1945. Deze „Godsvrede” liep ten einde, toen het vrede geworden was, en Ds Holwerda een nota indiende, waarin hij met schriftuurlijke argumenten, en met een overvloedig bewijsmateriaal aantoonde, dat er een nieuwe leer aan de kerken bindend was opgelegd, en dat een nieuwe hiërarchie de kerken aan banden had gelegd, en van haar vrijheden had beroofd. Hij verklaarde openlijk noch de uitspraken, noch de kerkelijke vonnissen voor vast en bondig te kunnen houden. En hij noodigde den kerkeraad uit deze zaken te onderzoeken, zijn argumenten en bewijsmateriaal te overwegen, en met hem te komen tot een Gode welbehagelijke beslissing, opdat de kerk van Amersfoort kerk van Christus bleve, bewarende de zuiverheid der leer, en het onvervreemdbaar privilege van de zelfstandigheid der plaatselijke kerk. Er was ook een verklaring van ds Popma, dat hij zich conformeren kon aan de genomen beslissingen, zowel dogmatisch als kerkrechtelijk, en hij noodigde den kerkeraad uit, al was het dan misschien met vele bezwaren, terwille van de eenheid der kerk, zich achter de Synode te scharen en haar besluiten voor vast en bondig te houden. Van mij was er alleen, omdat ik door schuldige nalatigheid te laat was, een uiteen-

zetting, waarin ik verklaarde mij wel met de uitspraken 1942—’43 te kunnen vereenigen, mits deze niet gelezen behoeften te worden in het licht van Toelichting en Praedicties. Maar dat, indien het mocht komen vast te staan, dat deze wel bindend waren voor wat betrof argumenteering en fundeering dezer uitspraken, wij ze dan als kerkeraad en gemeente niet voor vast en bondig mochten houden, weshalve de kerkeraad de dienaren des Woords moest ontslaan van de verplichting om deze nieuwe leer te leeren, en de roeping had aan de Synode te berichten, dat hij dit dogma der veronderstelde wedergeboorte niet als een ons geopenbaarde waarheid Gods kon aanvaarden.

Deze drie stukken waren ter tafel, toen de eerste kerkeraadsvergadering begon met op het agendum de drie nota's van de drie predikanten. De praeses opende deze vergadering met een gebed, waarin hij smeekte om de leiding van den Heiligen Geest, opdat wij in gebondenheid aan zijn Woord 's Heeren weg mochten gaan in de komende besprekingen. En hij opende de bespreking met te zeggen „dat wij niet zouden beginnen van uit een van te voren vastgelegd standpunt, maar dat wij zouden handelen over de zaak, die ds Holwerda op de kerkeraadstafel had gelegd en met elkaar zouden onderzoeken, of hij gelijk had, en er inderdaad een nieuwe leer bindend was opgelegd in strijd met Schrift en Belijdenis”. Het debat zou dus eerst gaan over het dogmatisch gedeelte. Wij zouden dus kerkeraad zijn, handelende naar eigen bevoegdheid overeenkomstig het bevestigingsformulier „inzonderheid mede toezicht te nemen op de leering en den wandel der dienaren des Woords, ten einde alles tot stichting der kerk gericht moge worden, en dat geen vreemde leer worde voorgesteld”. Verdedigde ds Holwerda de oude leer, of was hij bezig een leer in te voeren „welke nooit eenige geldigheid binnen de Gereformeerde Kerken had gehad? Persoonlijk was ik met dezen voorgestelden gang van zaken zeer ingenomen, mij voornemende mij dan ook te laten leiden van situatie tot situatie, en in de vaste overtuiging, dat het serieus gemeend was, dat wij nu als kerkeraad de leeruitspraken zouden toetsen aan de Schrift en aan de Belijdenis, en dat wij als kerkeraad zouden luisteren naar de argumenten en het bewijsmateriaal van ds Holwerda.

Maar niet zoodra geeft de praeses gelegenheid om te spreken, of er staan verschillende sprekers op, die reeds klaar zijn met hun oordeel. De eerste, die opstaat — ik noem hem nu maar broeder A. — zegt, dat hij ds Holwerda schorsingswaardig vindt. De nota laat hij liggen, de argumenten raakt hij niet aan, het bewijsmateriaal negeert hij. Hij is, zegt hij, persoonlijk geen voorstander van de veronderstelde wedergeboorte, maar ds Holwerda is schorsingswaardig. Dat was de eerste schok, die ik kreeg. Gaat het zóó toe met een conscientiekreet van een dienaar des Woords, die aan zijn kerkeraad vraagt om hem recht te doen, om naar zijn betoog te luisteren. Het debat zou toch gaan over de leeruitspraken? Maar nauwelijks van mijn verbazing gekomen staat broeder B. op. Deze zegt ronduit, dat onze leer maar een zwakke weergave is van de denkbeelden en de gedachten der Schrift, en dat wij niet in onzen menscheelijken hoogmoed moeten denken, dat het DE waarheid is, zooals wij die nu geformuleerd hebben. Het betoog van ds Holwerda zegt hem dan ook niets. Hij vindt het alleen erg, dat deze de eenheid der kerk verbreekt. Dat is een tweede opziener der gemeente, die ook moet waken over „de waarachtige en volkomen leer der zaligheid, welke alhier geleerd wordt”. Als hij consequent is zal hij Ds Holwerda nooit kunnen schorsen, want alles is immers maar een zwakke weergave van de gedachten en de denkbeelden der Schrift? Toch zal hij het straks doen. Na dezen staat broeder C op. Hij betoogt, dat Ds Holwerda den kerkeraad niet voor de keus mag stellen achter hen te gaan staan of hem te schorsen. Ds Holwerda moet zijn eigen gewetensconflict oplossen, en vrijwillig heengaan. (Ook Ds Popma zal enkele maanden later schrijven, dat de bezwaarden „hun gewetensconflict aan de gemeente hebben opgedrongen”.) Het gewetensconflict van dezen dienaar des Woords gaat den kerkeraad niet aan. Hij moet zijn eigen boontjes doppen, en als hij meent, dat hij deze leer niet brengen kan, dan moet hij heengaan. Hij moet zoo flink zijn anderen buiten zijn persoonlijke conflicten te houden. En ook deze opziener der gemeente heeft meegebeden om de leiding van den Heiligen Geest, en is ook accoord gegaan met het voorstel om de leeruitspraken te toetsen. Het was ook zijn roeping toe te zien, of Ds Holwerda de oude leer verdedigde of bezig was heimelijk een andere leer in te voeren. Maar dit alles interesseerde hem niet, deze conscientiekreet liet hem koud. „Alleen wie achter de Synode staat is Gereformeerd”, zeide hij. Daarom was er voor hem maar één dilemma: c o n f o r m e e r e n o f h e e n g a a n. Maar geen woord over de argumentatie van Ds Holwerda. Geen poging tot weerlegging en ontzenuwen van het bewijsmateriaal. Synodus locuta est, causa finita est. Hij heeft zijn eigen ambt met eigen verantwoordelijkheid prijsgegeven. Het werd benauwd in de kerkeraadskamer. Een vierde spreker staat op. Hij verklaart, dat de Synode zijn volle vertrouwen heeft. Het gaat hier over dingen,

waarover wij als kerkeraad niet competent zijn te oordeelen. Wij moeten dat overlaten aan hen, die de Heere boven ons gesteld heeft. En waar Ds Holwerda voor de Synode niet buigen wil, en meent 't beter te weten, daar vindt hij hem schorsingswaardig. Niet competent! Niet de kerkeraad waakt over de belijdenis der kerk, maar de Synode. Deze spreekt immers met profetische bevoegdheid, van Christus haar gegeven? En waar Ds Holwerda in verzet komt tegen deze hogere vergadering, is hij schorsingswaardig. Zoo worden ook door dezen broeder alle argumenten en al het bewijsmateriaal ter zijde gelegd. Hij heeft ook meegebeden om de leiding van den Geest, en heeft niet geprotesteerd, toen afgesproken was de leeruitspraken te toetsen.

Zoo verliep de eerste kerkeraadsvergadering. De woordvoerders van dezen avond hadden hun besluit reeds genomen. Hij is schorsingswaardig! Ik weet, dat Ds Holwerda dien avond diep geschokt naar huis ging, omdat er ambtsdragers waren, die op serieuze argumenten niet meer ingingen, die van geen toetsing wilden weten, die hem schorsingswaardig vonden, zonder hem aan te hooren en te weerleggen. Maar ik zelf ging ook bitter ontgoocheld naar huis. In de Acte van Vrijmaking stonden die ontzaglijke woorden, waartegen ik altijd nog in verzet was gekomen, omdat ik het niet gelooven kon: „sedert geruimen tijd opgemerkt hebbende het bederf in de Gereformeerde Kerken in Nederland, zoowel in de vermindering of verloochening van de op Gods Woord gegronde geestelijke politie, orde en discipline of tucht der kerk, als in de verbastering van de leer, waarop gefundeerd is de bediening van de Heilige Sacramenten naar de verordening van Christus in Zijn Woord; en in het thans wel bevestigde misbruik der kerkelijke tucht, welke stukken naar onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis (art. 29) alle raken de merkteekenen der ware kerk”. Zie, dat had ik maar niet kunnen gelooven. Maar nu kreeg ik de werkelijkheid voor oogen. Ik had nu zelf gezien, dat ambtsdragers vlerkant hun ambt verloochenden, en hun belofte van het bevestigingsformulier schonden door te weigeren een dienaar des Woords te hooren, en naar zijn betoog te luisteren. Zijn gewetensconflict interesseerde hun niet, hoewel hij krachtens roeping was „een ster in de rechterhand van Christus”, aan de gemeente gegeven, om haar tot Christus te leiden. Zij verloochenden ook de zelfstandigheid der plaatselijke kerk, welke hun was toevertrouwd, en gaven de regeering der kerk over aan een Synode als opperkerkeraad. Zij vonden hem eenvoudig schorsingswaardig, omdat hij zich verzette tegen de macht, die Christus over hen gesteld had. Zij zagen de presbyteriale kerkregering niet meer, die Christus aan Zijn gemeente gegeven heeft. Zij wilden wel dienaren dezer Synode zijn, maar niet dienaren van Christus, hun eenigen Bisschop en Heere, aan Wien zij verantwoording schuldig waren, wat zij met dezen dienaar des Woords gingen doen. Zij gaven ook de belijdenis omtrent de ware kerk prijs, waarvan wij een levend lidmaat zijn en eeuwig blijven zullen. Ds Holwerda moest maar vrijwillig heengaan, ja waarheen? Zoolang wij belijden, dat buiten haar geen zaligheid is, en dat ieder schuldig is zich bij de ware kerk te voegen? Over dat waarheen bekommerden zij zich niet. Conformen of heengaan. En zoo niet, dan zou het gaan naar Art. 79 en 80 van de K.O.

Na deze kerkeraadsvergadering kwam ik in de crisis, omdat de keus niet meer te ontloopen was. Ik dacht aan het woord van Dr Ridderbos: „eer verdorren uw rechterhand”. Maar ik wist, dat mijn handteekening nu komen zou of in de afzettingssbul van Ds Holwerda, of onder de acte van vrijmaking. Dat was niet meer te ontwijken. Ik wist nu heel zeker: Zij gaan het doen naar artikel 79 en 80 van de K.O. En zij doen het zonder één argument weerlegd te hebben, zonder zijn bewijsmateriaal ontzenuwd te hebben. Zij gaan hun ambt niet bedienen naar Christus' bevel en opdracht, maar zij worden uitvoerders van den wil van hun lastgevers. En in zulk een crisis heeft een mensch niets aan beschouwingen, aan meeningen, aan theorieën. Neen, dan wordt hij geconfronteerd met het Woord Gods en met de Belijdenis, maar bovenal met God, Die in den hemel woont en met Christus, den eenigen Herder en Bisschop der gemeente. En in zulk een crisis komt de rechterstoel van Christus voor oogen — wat hebt gij geloofd van de kerk, van het ambt, van de tucht? En hoe hebt ge er naar gedaan, toen het er op aankwam? Hebt ge uw ambt recht bedienend, toen ge te maken kreeg met een conscientiekreet van uw medebroeder en medebedienaar des Woords? Hebt gij hem recht gedaan? Hebt ge zijn argumenten getoetst, en naar zijn bewijsmateriaal geluisterd? En alzoo geconfronteerd met Hem, Die de Rechter is van hemel en aarde; heeft Hij mij op den weg der gehoorzaamheid gezet, en mij geleerd wat gelooven wel is. Gelooven is doen, gelooven is gaan naar het gebod. Gelooven is alleen maar zeggen: Dit is zonde voor God. Ik doe er niet aan mee. Ik geef geen broeder prijs aan de openbare schande van scheurmaking, die niet eens meer gehoord wordt, aan wien men zelfs geen ruimte geeft, om in den kerkelijken weg zich te stellen, voor wien men den weg van Art. 31 eenvoudig afsnijdt — conformeren, of er uit. Ik had de crisis ontloopen. Ik had niet direct

gekozen, toen de hoogleraren Prof. Schilder en Greijdanus waren afgezet. Ik had niet recht-uit gesproken van den Heere, voor Wien hun vonnis niet kon bestaan. Nu kon ik niet meer zwijgen. En ik vroeg een mond om te spreken, rechtuit over wat ik geloofde van de kerk en van het ambt en van de tucht, om te spreken naar Zijn Woord. En Hij gaf een mond. Het was de eerste schrede op den weg der vrijmaking.

Dit fragment van die eerste kerkeraadsvergadering schreef ik „om den lof des Heeren te vertellen”. Ja, want ik meen dat juist in onze vrijmaking ook een nieuw licht is opgegaan over „De Reformatie”. Wie het perswerk heeft gevolgd van den man, die vooral na 1934 haar kolommen vulde, die ziet nu duidelijk en klaar, dat hij geen eigen blad had om een eigen kring te vormen, maar dat hij „De Reformatie” gebruikte om met elkaar toch Gereformeerd te zijn, en met elkaar te blijven bij de Gereformeerde belijdenis, omdat op alle fronten de strijd tegen de belijdenis was begonnen. Hij gaf geen „moete beschouwingen”, en kwam niet met „nieuwe ideeën”, maar hij kwam als een Schriftgeleerde, die, „in het koninkrijk der hemelen onderwezen is, als een heer des huizes, die uit zijn schat nieuwe en oude dingen voortbrengt”. Hij werkte met anderen mee, om te laten zien, hoe fijn het was Gereformeerd te mogen zijn, en welke rijke beloften er liggen voor hen, die de Schriften belijden als het onfeilbare Woord van God. Hij werkte mee met zijn groote talenten om den rijkdom der Schriften te zien, en de schatten der belijdenis te toonen. En dat velen naar hem luisterden, kwam maar niet vanwege zijn groote denkkraacht — menschelijke denkkraacht heeft nog nooit gewonnen voor het koninkrijk Gods — maar kwam, omdat hij overtuigde met het Woord Gods zelf. Ook uit zijn perswerk bleek, dat hij de kerken wilde dienen, en dat hij ons allen wilde meertrekken op den weg der gehoorzaamheid. Hij geloofde — dat bleek uit zijn artikelen — aan den triomf van het Woord Gods, en geloofde, dat dit Woord alleen de getrouwen zou vergaderen. Men spreekt vandaag over „kerkelijke leiders”, en over „fanatieke leiders”, en men kijkt dan allereerst naar „De Reformatie”. Maar hij wilde nooit kerkelijke leider zijn, en wilde geen „Schilderiane” kweken. Dat bleek juist in de Vrijmaking. Toen hij de vijf vragen kreeg te beantwoorden met een categorisch ja of neen, toen deed hij, wat hij geloofde dat recht was. Maar hij schreef niemand. Hij spoorde niemand aan zich vrij te maken. Dat deed hij evenmin als Prof. Greijdanus. Hij zei simpel: Doe wat de Heere vraagt. Laten predikanten en kerkeraden hun ambt recht bedienen. Zij moeten de Synodale stukken bestudeeren en bewijzen, dat zij opzieners der gemeente zijn. En hij gaf het over aan den Heere en zag toe, wie er kwamen, en wie er gehoorzaam werden aan Hem. Als hij een zaak verdedigd had, dan was het de zaak der kerk. Vandaar ook zijn groote vreugde, toen het werk der vrijmaking zoo rijk gezegend werd. Hij zag daarin den triomf van het Woord Gods. Het werk der „Reformatie” droeg toch vruchten. Toch vruchten, hoewel van Augustus 1940 „De Reformatie” was weggevaagd. Toch vruchten, want nu bleek, wie zijn artikelen „mool” hadden gevonden, die zich door zijn werk Anstätze gegeven zagen voor hun eigen werk op den kansel en de catechistie, en wie er door geleerd hadden zich met hart en ziel aan de Schriften te wijden, en aan de bestudeering der Belijdenis. Voor wie „De Reformatie” alleen maar „mool” was geweest, en alleen maar werkmateriaal verschaft, die wilden na de vrijmaking haar niet meer lezen, die ontdekten nu ineens hoe verderfelijk dit blad eigenlijk wel geweest was. Het gejuich was ineens verstomd, en Prof. Schilder was plotseling niet meer de „defensor fidel”, zooals Prof. K. Dijk hem eens noemde. Maar voor wie „De Reformatie” een prikkel was geworden, om de Schriften te onderzoeken, die zeiden in het crisissuur der Geref. Kerken niet: „wij volgen Schilder”, maar

zij namen, mee door hem geleerd, de Schriften en de Belijdenis en de Kerkenorde, om het daar alleen mee te wagen. En onder hen waren eersten en laatsten. Maar ieder maakte een crisis door. Want juist „De Reformatie” had hen mee geleerd om kerk en belijdenis serieus te nemen, hen mee geleerd op het voetspoor van Luther en Calvijn, van De Cock en Kuyper, dat het bij een conflict in de kerk alleen mag gaan om het Woord Gods, hen mee geleerd, dat niemand ooit de kerk mag uitloopen, maar slechts gehoorzaam heeft te zijn aan den Heere, hen mee geleerd, wat revolutie en wat reformatie was. Ik durf dan ook gerust te zeggen, dat juist de Vrijmaakten het meest geworsteld hebben met de kerk en met het ambt, en het meest gezwogen hebben over de vraag: gaan wij nu den weg der gehoorzaamheid, of den weg der revolutie? Juist zij, die zich mee hadden laten onderwijzen door „De Reformatie” wisten het zoo goed, en juist zij hadden de kerk des Heeren zoo lief. Zij, die smaadden — en het nog doen — van een „Schilder-fractie”, hebben nooit begrepen, dat deze menschen nooit met een man zouden meegegaan zijn om aan den Heere ontrouw te worden, en de eenheid van Zijn kerk te verbreken.

En nu de vrijmaking is geweest gehoorzaamheid aan den Heere en het zoeken van de ware kerk, en het bewaren van het ambt om de gemeente tot Christus te leiden, nu het in de vrijmaking gebleken is, dat het ons niet ging om menschen, maar om den Heere, nu kunnen wij ook op de rechte wijze dankbaar zijn voor „De Reformatie”, dat zij mede een instrument geweest is in 's Heeren hand „tot opbouw van Zijn lieve gemeente”. Nu kunnen wij ook op de rechte wijze dankbaar zijn voor een man, hoogleraar en hoofdredacteur die niet zichzelf gezocht heeft, maar het pad der gehoorzaamheid weer liet zien..... en dat pad ook zelf betrad. Het pad der gehoorzaamheid, zooals de Schrift ons dat heeft bekend gemaakt. Immers „al deze boeken alleen ontvangen wij voor heilig en canoniek om ons geloof daarnaar te reguleeren, daarop te gronden en daarmee te bevestigen”. Dankbaar? Ja! Want wie den kerkelijken strijd van de laatste jaren serieus heeft gevolgd, die heeft gezien, dat de bewijsovervoering der zaaksgerechtigheid gegeven is aan hen, die zich mochten vrijmaken. Deze bewijsovervoering der zaaksgerechtigheid heeft ook „De Reformatie”. Het is zonneklaar gebleken voor wie werkelijk zien wil, dat de „Reformatie” geen zaakje verdedigt, maar de zaak des Heeren. Dit is haar roem van den Heere. Hij heeft dan ook in Zijn genade haar jeugd vernieuwd „als eens arends jeugd”. Hij deed haar in 1945 weer verschijnen. Velen versmadden haar, velen vinden haar verderfelijk, velen negeren haar. Maar laten wij hopen, dat zij ook in de toekomst trouw blijve, en alzoo dienstbaar blijve aan den opbouw der heiligen. Ook dan, als een keer aan „K. S.” de pen ontglipt. Maar deze belofte hebben wij alleen, als wij het geloof bewaren, en in 's Heeren wegen gaan. Dat geldt nu ook voor „De Reformatie”, en voor ons allen, ja voor de gansche kudde! Zie dan mag „De Reformatie”, en dan mogen wij er nog velen meertrekken misschien op den weg der gehoorzaamheid. Want wij moeten blijven zoeken de gansche kudde. Dat is de breede oecumenische taak, welke „De Reformatie” zich ten doel gesteld heeft. Laten wij haar daarin steunen met geheel onze ziel en meewerken, ieder op zijn eigen plaats, aan de samenvergadering der kerk, den Heere vreezende als Zijne knechten, en wakende totdat Hij komt.

„De Reformatie” gaat vandaag misschien meer door kwaad gerucht dan door goed gerucht. Best, als zij maar blijft verspreiden den onnaspeurlijken rijkdom van Christus.

De Heere stelle haar ook in de toekomst tot een rijken zegen!

v. d. B.

Kerkrecht: Veel kerk en weinig recht? (II, slot)

Dat „De Reformatie” inderdaad reformeerd heeft gewerkt blijkt, om ons in dit artikel daartoe te bepalen, uit de leiding die ze gaf inzake Christus' koningsrechten in Zijn kerk. Maar daarbij zien we niet op menschen; 't is ook hier: Hem, uit Wien alle dingen zijn, zij de ere en de dank.

Vóór de synode van Assen (1926) is er in ons blad weinig over 't kerkrecht, zijn beginselen en toepassing te vinden. Algemeen wordt in de kerken aanvaard het Woordgetrouw geacht kerkrecht, zooals het door alle voormannen van de Doleantie was voorgestaan. Is er al eens sprake van polemiek, dan geschiedt zulks niet tusschen leden van de Gereformeerde Kerken onderling, maar met die van de Ned. Herv. Kerk.

Als dr V. Hepp in „De Reformatie” van 12 December 1924 (5e jrg. no. 11) het boekje van prof. Slotemaker de Bruïne, „Ned. Herv. Kerkrecht” (in de serie Pro-Ministerio) recenseert, schrijft hij: „De aantekening op bl. 6: „De onderstelling in D.K.O. art. 31 is onbestaanbaar. Wanneer een besluit bewezen wordt te strijden tegen het Woord Gods, dan wordt het niet genomen of het wordt herroepen”, — doet groote oogen opzetten

en vragen: rekent de schrijver dan in 't geheel niet met de kerkelijke werkelijkheid?” Die kerkelijke werkelijkheid houdt dus volgens dr Hepp in, dat een meerdere vergadering inderdaad besluiten kan nemen en doorzetten, die met Gods Woord strijden. En dit niet alleen kan doen, maar ook metterdaad doet, want de recensent spreekt van een kerkelijke werkelijkheid. En dit is voor hem zoo evident, dat hij bij ontkenning van dit feit groote oogen opzet. Voorts ligt in zijn recensie, dat hij toen niet uitging van de gedachte, dat indien een besluit eventueel strijdt met Gods Woord, dit moet bewezen worden zoo, dat de vergadering, die het besluit nam, nu ook zelve overtuigd is, en dus dat besluit terugneemt — van deze totaal ongereformeerde, de hiërarchie kronende opvatting, zooals ze later verdedigd is door prof. Nauta, en door hem en andere „leiders” is opgedrongen aan misleid wordende synodalen en kerken, die gehoorzaam bogen voor wat hun als professoraal-kerkelijke wijsheid werd verkondigd, moet prof. Hepp in dien tijd nog heelemaal niets hebben. Later, als prof. Nauta het Doleantie-kerkrecht ook op dit punt verloochent en doodgewoon op het hiër-